

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (ensimmäinen jaosto)

9 päivänä syyskuuta 2015 *

Ennakkoratkaisupyyntö — Oikeudellinen yhteistyö yksityisoikeudellisissa asioissa — Asetus (EY) N:o 44/2001 — 1 artiklan 2 kohta ja 49 artikla — Tuomioistuimen toimivalta ja tuomioiden täytäntöönpano siviili- ja kauppaoikeuden alalla — Soveltamisalaan kuulumattomat asiat — Perheoikeus — Asetus (EY) N:o 2201/2003 — 47 artiklan 1 kohta — Tuomioistuimen toimivalta sekä tuomioiden tunnustaminen ja täytäntöönpano vanhempainvastuuta koskevista asioista — Tapaamisoikeutta koskeva päätös, jossa määrätään uhkasakko — Uhkasakon täytäntöönpano

Asiassa C-4/14,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka korkein oikeus (Suomi) on esittänyt 31.12.2013 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 6.1.2014, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Christophe Bohez

vastaa

Ingrid Wiertz,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (ensimmäinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja A. Tizzano sekä tuomarit S. Rodin, E. Levits, M. Berger (esittelevä tuomari) ja F. Biltgen,

julkisasiamies: M. Szpunar,

kirjaaja: hallintovirkamies C. Strömholm,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 8.1.2015 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- Christophe Bohez, edustajanaan asianajaja L. Koskenvuo,
- Suomen hallitus, asiamiehenään H. Leppo,
- Espanjan hallitus, asiamiehenään L. Banciella Rodríguez-Miñón,
- Liettuan hallitus, asiamiehinään D. Kriauciūnas ja R. Dzikovič,
- Euroopan komissio, asiamiehinään A.-M. Rouchaud-Joët ja E. Paasivirta,

* Oikeudenkäyntikieli: suomi.

kuultuaan julkisasiamiehen 16.4.2015 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,
on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001 (EYVL L 12, s. 1) 1 artiklan 2 kohdan ja 49 artiklan ja tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevista asioista ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta 27.11.2003 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2201/2003 (EUVL L 338, s. 1) 47 artiklan 1 kohdan tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa vastakkain ovat Christophe Bohez ja Ingrid Wiertz ja jossa on kyse sellaisen uhkasakon täytäntöönpanosta Suomessa, josta on määrätty belgialaisen tuomioistuimen antamassa päätöksessä Bohezilla lapsiinsa nähden olevan tapaamisoikeuden noudattamisen varmistamiseksi.

Sovellettavat oikeussäännöt

Unionin oikeus

Asetus N:o 44/2001

- 3 Asetuksen N:o 44/2001 1 artiklan, joka koskee asetuksen soveltamisalaa, 1 ja 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Tätä asetusta sovelletaan siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa, riippumatta siitä, millaisessa tuomioistuimessa niitä käsitellään. – –

2. Asetusta ei sovelleta:

 - a) luonnollisten henkilöiden oikeudelliseen asemaan, oikeuskelpoisuuteen tai oikeustoimikelpoisuuteen eikä myöskään aviovarallisuussuhteisiin eikä perintöön ja testamenttiin;

– –”
- 4 Saman asetuksen III luvussa, jonka otsikkona on ”Tunnustaminen ja täytäntöönpano”, olevan 45 artiklan 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Ulkomaista tuomiota ei saa sen sisältämän asiaratkaisun osalta ottaa missään tapauksessa uudelleen tutkittavaksi.”
- 5 Mainitun asetuksen samaisessa III luvussa olevassa 49 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Ulkomainen tuomio, jolla joku on velvoitettu maksamaan uhkasakko, on täytäntöönpanokelpoinen siinä jäsenvaltiossa, missä täytäntöönpanoa pyydetään, ainoastaan, jos tuomiojäsenvaltion tuomioistuin on lopullisesti vahvistanut uhkasakon määrän.”

Asetus N:o 2201/2003

- 6 Asetuksella N:o 2201/2003 kumottiin ja korvattiin tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja yhteisten lasten huoltoa koskevissa asioissa 29.5.2000 annettu neuvoston asetus (EY) N:o 1347/2000 (EYVL L 160, s. 19).
- 7 Asetuksen N:o 2201/2003 toisessa perustelukappaleessa muistutetaan siitä, että oikeuden päätösten vastavuoroisen tunnustamisen periaate on oikeudellisen yhteistyön kulmakivi ja että tapaamisoikeus on tässä yhteydessä tunnustettu ensisijaiseksi asiaksi.
- 8 Mainitun asetuksen 1 artiklassa määritetään asetuksen soveltamisala seuraavasti:
- ”1. Tätä asetusta sovelletaan, riippumatta siitä millaisessa tuomioistuimessa asiaa käsitellään, siviilioikeudellisissa asioissa, jotka liittyvät:
- –
- b) vanhempainvastuun myöntämiseen, käyttämiseen, siirtämiseen, rajoittamiseen tai lopettamiseen.
2. Edellä 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettuihin asioihin kuuluvat erityisesti:
- a) oikeus lapsen huoltoon ja tapaamisoikeus;
- –”
- 9 Kyseisen asetuksen 26 artiklan mukaan ”tuomiota ei saa sen sisältämän asiaratkaisun osalta ottaa missään tapauksessa uudelleen tutkittavaksi”.
- 10 Tapaamisoikeutta koskevien ratkaisujen täytäntöönpanokelpoisuudesta säädetään mainitun asetuksen 28 artiklan 1 kohdassa seuraavaa:
- ”Vanhempainvastuusta jäsenvaltiossa annettu tuomio, joka on siinä jäsenvaltiossa täytäntöönpanokelpoinen ja on annettu tiedoksi, pannaan täytäntöön toisessa jäsenvaltiossa, kun se asiaan osallisen hakemuksesta on siellä julistettu täytäntöönpanokelpoiseksi.”
- 11 Eräissä tilanteissa tapaamisoikeutta koskeviin ratkaisuihin voidaan soveltaa automaattisen täytäntöönpanon järjestelmää. Asetuksen N:o 2201/2003 41 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä alakohdassa säädetään tältä osin seuraavaa:
- ”– – tapaamisoikeus, joka on myönnetty jäsenvaltiossa annetussa täytäntöönpanokelpoisessa tuomiossa, on tunnustettava ja on pantavissa täytäntöön toisessa jäsenvaltiossa ilman, että on tarpeen julistaa se täytäntöönpanokelpoiseksi, ja ilman, että on mahdollista kiistää sen tunnustamista, jos tuomiosta on annettu todistus tuomion antaneessa jäsenvaltiossa 2 kohdan mukaisesti.”
- 12 Mainitun asetuksen 47 artiklan 1 kohdassa täsmennetään, että täytäntöönpanomenettely tapahtuu täytäntöön panevan jäsenvaltion lain mukaisesti.

Kansallinen oikeus

Belgian oikeus

- 13 Belgian oikeudessa uhkasakoista säädetään oikeudenkäyntimenettelystä annetun lain (code judiciaire) 1385 bis–1385 nonies §:ssä. Kyseisen lain 1385 bis §:ssä säädetään seuraavaa:

”Tuomioistuin voi yhden osapuolen vaatimuksesta tuomita toisen osapuolen täyttämään asiassa määrättävän päävelvoitteen sakon uhalla, sanotun kuitenkin rajoittamatta mahdollisen vahingonkorvauksen määräämistä –”

- 14 Saman lain 1385 ter §:ssä säädetään seuraavaa:

”Tuomioistuin voi vahvistaa uhkasakon määrältään kiinteänä tai juoksevana siten, että sen suuruus määräytyy ajan kulumisen mukaan tai laiminlyöntiä kohti. Kahdessa viimeksi mainitussa tapauksessa tuomioistuin voi myös vahvistaa summan, jonka jälkeen uhkasakkoa ei kerry.”

- 15 Mainitun lain 1385 quater §:n mukaan täytäntöönpanoperusteena, jonka nojalla uhkasakko voidaan periä, on tuomioistuimen päätös uhkasakon asettamisesta, eikä osapuolen, jolle uhkasakko maksetaan, täydy hakea uhkasakon maksettavaksi tuomitsemista ennen täytäntöönpanoa.
- 16 Osapuolella, jolle uhkasakko maksetaan, on todistustaakka siitä, että edellytykset maksuvelvollisuuden syntymiseksi uhkasakon johdosta täyttyvät. Jos uhkasakkoon tuomittu kiistää tämän, osapuolen, jolle uhkasakko maksetaan, on näytettävä väitetyt laiminlyönnit toteen. Täytäntöönpanotuomarin on tämän jälkeen arvioitava, täyttyvätkö uhkasakon edellytykset.

Suomen oikeus

- 17 Suomen oikeudessa tapaamisoikeuden toteutumisen turvaamiseksi asetettavasta uhkasakosta säädetään lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetussa laissa (jäljempänä TpL) sekä uhkasakkolaissa.
- 18 TpL:n 16 §:n 2 momentin mukaan tuomioistuin, jossa on tapaamisoikeutta koskevan päätöksen antamisen jälkeen vireillä tapaamisoikeuden täytäntöönpanoa koskeva asia, voi määrätä täytäntöönpanoon veloitettun osapuolen sakon uhalla täyttämään mitä päätöksessä on määrätty.
- 19 TpL:n 18 §:n 1 ja 2 momentin mukaan uhkasakko asetetaan lähtökohtaisesti määrältään kiinteänä. Erityisestä syystä uhkasakko voidaan kuitenkin asettaa myös juoksevana.
- 20 Uhkasakkoa ei makseta vastapuolelle vaan aina valtiolle.
- 21 TpL:n 19 §:n 1 ja 2 momentin mukaan tuomioistuin voi tuomita asetetun uhkasakon hakijan uudesta hakemuksesta maksettavaksi, mikäli tähän harkitaan olevan aihetta. Uhkasakkoa ei voida tuomita maksettavaksi, jos velvoitteen kohteena oleva asianosainen näyttää, että hänellä on ollut velvoitteen noudattamatta jättämiseen hyväksyttävä syy, tai jos velvoite on täytetty ennen tuomitsemispäätöksen antamista.
- 22 Uhkasakkolain 11 §:n mukaan uhkasakko voidaan tuomita asetettua pienempänä, jos päävelvoitetta on olennaiselta osalta noudatettu tai veloitettun maksukyky on merkittävästi alentunut taikka uhkasakon määrän alentamiseen on muu perusteltu syy.

Pääasian oikeudenkäynti ja ennakkoratkaisukysymykset

- 23 Bohez ja Wiertz menivät naimisiin Belgiassa vuonna 1997, ja heille syntyi avioliiton aikana kaksi lasta. Avioliitto päättyi avioeroon vuonna 2005, ja Wiertz muutti asumaan Suomeen.
- 24 Rechtbank van eerste aanleg te Gent (Gentin alioikeus, Belgia) antoi 28.3.2007 päätöksen lasten huollosta, asumisesta, tapaamisoikeudesta ja elatuksesta (jäljempänä 28.3.2007 annettu päätös). Bohezille myönnetyn tapaamisoikeuden toteutumisen turvaamiseksi mainittuun päätökseen liittyi uhkasakko, jonka määrä oli 1 000 euroa lasta kohti jokaiselta sellaiselta tapaamisvuorokaudelta, jonka aikana lasta ei ole luovutettu. Uhkasakon enimmäismääräksi määrättiin 25 000 euroa.
- 25 Bohez vaati suomalaisissa tuomioistuimissa, että Wiertz veloitetaan suorittamaan hänelle 28.3.2007 annetussa päätöksessä määrätty uhkasakko tai että kyseinen päätös julistetaan täytäntöönpanokelpoiseksi Suomessa. Hakemuksensa tueksi Bohez väitti Itä-Uudenmaan (Suomi) kärjäoikeudessa, että lukuisten tapaamisten jäätyä toteutumatta edellä mainitussa päätöksessä asetettu uhkasakon enimmäismäärä on jo tullut täyteen. Hän vetosi siihen seikkaan, että Belgian oikeudessa uhkasakon täytäntöönpano tapahtuu suoraan ulosottoviranomaisen toimesta ilman uutta erillistä oikeudenkäyntimenettelyä, ja katsoi tämän johdosta, että hänen hakemustaan on arvioitava siten, että sillä pyritään erääntyneen rahamääräisen saatavan velkomiseen, ja että näin ollen se kuuluu asetuksen N:o 44/2001 soveltamisalaan.
- 26 Wiertz puolestaan väittää, että häntä koskevaa uhkasakon maksuvelvollisuutta ei ole lopullisesti vahvistettu belgialaisessa tuomioistuimessa eikä 28.3.2007 annettu päätös täten ole täytäntöönpanokelpoinen. Mikään viranomainen ei hänen mukaansa ole todennut, että sellaisia laiminlyöntejä on tapahtunut, jotka saisivat aikaan uhkasakon maksamisvelvollisuuden.
- 27 Itä-Uudenmaan kärjäoikeus totesi 8.3.2012 antamassaan päätöksessä, että Bohezin hakemus ei koskenut tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanoa vaan tällaisen päätöksen toteutumisen turvaamiseksi asetetun uhkasakon täytäntöönpanoa. Se katsoi tämän johdosta, että koska hakemus koskee rahamääräisen veloitetuomion täytäntöönpanoa, se kuuluu asetuksen N:o 44/2001 soveltamisalaan. Kyseinen tuomioistuin totesi kuitenkin, että 28.3.2007 annetussa päätöksessä määrättiin – vastoin mainitun asetuksen 49 artiklassa olevia edellytyksiä – ainoastaan juoksevasta uhkasakosta, jonka lopullista määrää ei ollut vahvistettu, ja jätti täten Bohezin hakemuksen tutkimatta.
- 28 Asiaa muutoksenhakuasteena käsitellyt Helsingin hovioikeus vahvisti 16.8.2012 antamassaan päätöksessä, että hakemus on jätettävä tutkimatta. Hovioikeuden päätöksen perustelut perustuvat kuitenkin erilaiselle arvioinnille kuin kärjäoikeuden arviointi. Helsingin hovioikeus katsoi, että Bohezin hakemus koskee tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanoa, ja totesi näin, että asetuksen N:o 44/2001 1 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaan mainittuun hakemukseen ei sovellettu asetusta N:o 44/2001 vaan asetusta N:o 2201/2003. Viimeksi mainitun asetuksen 47 artiklan 1 kohdan mukaisesti täytäntöönpanomenettely tapahtuu näin ollen käsiteltävässä asiassa Suomen oikeuden eli TpL:n mukaisesti.
- 29 Bohez haki muutosta korkeimmalta oikeudelta, jossa hän vaati Helsingin hovioikeuden 16.8.2012 antaman päätöksen kumoamista ja toisti kärjäoikeudessa esittämänsä vaatimukset.
- 30 Tässä tilanteessa korkein oikeus päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko [asetuksen N:o 44/2001] 1 artiklan 2 kohtaa tulkittava niin, että lapsen huoltoa tai tapaamisoikeutta koskevassa asiassa päävelvoitteen turvaamiseksi asetetun uhkasakon (astreinte) täytäntöönpanoa koskevat asiat jäävät asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle?

- 2) Mikäli edellisessä kohdassa mainitut asiat kuuluvat [asetuksen N:o 44/2001] soveltamisalaan, onko [asetuksen N:o 44/2001] 49 artiklaa tulkittava niin, että vuorokausikohtaisesti asetettu juokseva uhkasakko, joka on tuomiovaltiossa täytäntöönpantavissa sellaisenaan asetetun määräisenä mutta jonka lopullinen määrä voi muuttua uhkasakkoon tuomitun hakemuksen tai väitteiden johdosta, on täytäntöönpantavissa [toisessa] jäsenvaltiossa vasta kun sen määrä on erikseen lopullisesti vahvistettu tuomiovaltiossa?
- 3) Mikäli edellä yksilöidyn kaltaiset asiat jäävät [asetuksen N:o 44/2001] soveltamisalan ulkopuolelle, onko [asetuksen N:o 2201/2003] 47 artiklan 1 kohtaa tulkittava niin, että lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevat tehosteet ja turvaamistoimet kuuluvat säännöksessä tarkoitettuun täytäntöönpanomenettelyyn, joka tapahtuu täytäntöönpanevan jäsenvaltion lain mukaan, vai voivatko ne muodostaa sellaisen osan lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevasta päätöstä, joka on [asetuksen N:o 2201/2003] nojalla pantava täytäntöön toisessa jäsenvaltiossa?
- 4) Onko uhkasakon täytäntöönpanoa toisessa jäsenvaltiossa vaadittaessa edellytettävä, että täytäntöönpanavan uhkasakon rahamäärä on erikseen lopullisesti vahvistettu tuomion antaneessa jäsenvaltiossa, vaikka täytäntöönpanossa ei sovellettaisi [asetusta N:o 44/2001]?
- 5) Mikäli lapsen tapaamisoikeuden tehosteeksi asetettu uhkasakko (astreinte) on täytäntöönpanokelpoinen toisessa jäsenvaltiossa ilman, että täytäntöönpanavan uhkasakon rahamäärä on tuomiovaltiossa erikseen lopullisesti vahvistettu,
 - a) edellyttääkö uhkasakon täytäntöönpano kuitenkin sen valvomista, onko tapaamisoikeuden toteutumatta jääminen perustunut esteisiin, joiden huomioon ottaminen on ollut välttämätöntä lapsen oikeuksien vuoksi; ja
 - b) millä tuomioistuimella on toimivalta tällaisten seikkojen tutkimiseen, tarkemmin sanoen
 - i) rajoittuuko täytäntöönpanovaltion tuomioistuimen toimivalta aina pelkästään sen tutkimiseen, onko väitetty lapsen tapaamisoikeuden toteutumatta jääminen johtunut sellaisesta perusteesta, joka nimenomaisesti ilmenee pääasiaa koskevasta ratkaisusta; vai
 - ii) seuraako [Euroopan] unionin perusoikeuskirjassa [jäljempänä perusoikeuskirja] turvatuista lapsen oikeuksista, että täytäntöönpanovaltion tuomioistuimella on pidemmälle menevä oikeus tai velvollisuus tutkia, onko tapaamisoikeuden toteutumatta jäämiselle ollut sellaisia perusteita, joiden huomioon ottaminen on ollut välttämätöntä lapsen oikeuksien turvaamiseksi?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäinen kysymys

- 31 Ensimmäisellä kysymyksellään kansallinen tuomioistuin pyrkii selvittämään, onko asetuksen N:o 44/2001 1 artiklaa tulkittava siten, että mainittua asetusta sovelletaan pantaessa jäsenvaltiossa täytäntöön toisessa jäsenvaltiossa annetussa päätöksessä määrätty uhkasakko, joka koskee lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta ja joka on asetettu sen varmistamiseksi, että lapsen huoltaja noudattaa tapaamisoikeutta.
- 32 On muistutettava, että asetuksen N:o 44/2001 soveltamisala rajoittuu ”siviili- ja kauppaoikeudellisiin asioihin”. Kyseinen soveltamisala määritellään olennaisilta osin oikeusriidan asianosaisten välisten oikeussuhteiden laatua tai oikeusriidan kohdetta luonnehtivien tekijöiden perusteella (ks. tuomio Realchemie Nederland, C-406/09, EU:C:2011:668, 39 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

- 33 Erityisesti turvaamistoimista unionin tuomioistuin on todennut, että niiden kuuluminen asetuksen N:o 44/2001 soveltamisalaan ei ratkea itse toimien luonteen perusteella vaan niiden oikeuksien luonteen perusteella, joiden turvaaminen kyseisillä toimilla varmistetaan (ks. tuomio Realchemie Nederland, C-406/09, EU:C:2011:668, 40 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 34 Kun jäsenvaltiossa pannaan täytäntöön velvollisuus maksaa sakkoa, jonka on määrännyt toisen jäsenvaltion tuomioistuin tässä toisessa jäsenvaltiossa siviili- ja kauppaoikeudellisessa asiassa annetussa ratkaisussa määrätyn kiellon noudattamiseksi, unionin tuomioistuin on siten täsmentänyt, että tämän täytäntöönpano-oikeuden luonne riippuu sen subjektiivisen oikeuden luonteesta, jonka loukkauksen perusteella täytäntöönpano on määrätty (ks. vastaavasti tuomio Realchemie Nederland, C-406/09, EU:C:2011:668, 42 kohta).
- 35 Käsiteltävässä asiassa Belgian oikeudenkäyntimenettelystä annetun lain 1385 bis §:stä, jonka perusteella tuomiovaltion tuomioistuin asetti pääasiassa kyseessä olevan uhkasakon, ilmenee, että tätä toimenpidettä on arvioitava siten, että sillä velvoitetaan yhden osapuolen pyynnöstä toinen osapuoli maksamaan rahamääräinen summa siinä tilanteessa, että viimeksi mainittu ei täytä hänellä olevaa päävelvoitetta. Tästä seuraa, että uhkasakko on luonteeltaan liitännäinen kyseiseen päävelvoitteeseen nähden.
- 36 Unionin tuomioistuimelle esitetystä asiakirja-aineistosta ilmenee lisäksi, että pääasiassa kyseessä olevan uhkasakon tarkoituksena on taata tuomiovaltion tuomioistuimen samaisessa päätöksessä myöntämän tapaamisoikeuden tehokkuus. Kyseisellä uhkasakolla pyritään itse asiassa painostamaan taloudellisesti lapsen huoltajaa, jotta hän toimisi yhteistyössä tämän tapaamisoikeuden täytäntöönpanossa.
- 37 Asetuksen N:o 44/2001 1 artiklan 2 kohdan a alakohdassa kuitenkin suljetaan nimenomaisesti kyseisen asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle luonnollisten henkilöiden oikeudellinen asema, ja tämä käsite kattaa vanhempainvastuun käyttämisen lapseen nähden.
- 38 Tämän soveltamisalan ulkopuolelle jättämisen johdosta ja siitä aiheutuvan lainsäädäntöaukon täyttämiseksi annettiin ensin asetus N:o 1347/2000 ja sen jälkeen asetus N:o 2201/2003, joiden soveltamisaloihin kuuluvat muun muassa vanhempainvastuuta koskevat kysymykset. Näihin kysymyksiin kuuluvat muun muassa – kuten asetuksen N:o 2201/2003 1 artiklan 2 kohdan a alakohdassa täsmennetään – oikeus lapsen huoltoon ja tapaamisoikeus.
- 39 Näissä olosuhteissa on todettava, että uhkasakko, jonka täytäntöönpanoa pääasiassa on pyydetty, on liitännäinen toimenpide, jolla pyritään varmistamaan sellaisen oikeuden toteutuminen, joka ei kuulu asetuksen N:o 44/2001 vaan asetuksen N:o 2201/2003 soveltamisalaan.
- 40 Ensimmäiseen kysymykseen on näin ollen vastattava, että asetuksen N:o 44/2001 1 artiklaa on tulkittava siten, että mainittua asetusta ei sovelleta pantaessa jäsenvaltiossa täytäntöön toisessa jäsenvaltiossa annetussa päätöksessä määrätty uhkasakko, joka koskee oikeutta lapsen huoltoon ja tapaamisoikeutta ja joka on asetettu sen varmistamiseksi, että lapsen huoltaja noudattaa tapaamisoikeutta.

Toinen kysymys

- 41 Kun otetaan huomioon ensimmäiseen kysymykseen annettu vastaus, toiseen kysymykseen ei ole tarpeen vastata.

Kolmas kysymys

- 42 Kolmannella kysymyksellään kansallinen tuomioistuin pyrkii selvittämään, onko uhkasakon, jonka tuomiovaltion tuomioistuin, joka on ratkaissut tapaamisoikeutta koskevan asiakysymyksen, on asettanut kyseisen oikeuden tehokkuuden takaamiseksi, täytäntöönpanon katsottava kuuluvan tapaamisoikeuden täytäntöönpanomenettelyyn, jota asetuksen N:o 2201/2003 47 artiklan 1 kohdan nojalla säädellään kansallisessa oikeudessa, vai kuuluuko se samaan järjestelmään kuin tapaamisoikeus, jota sillä taataan, ja onko se tässä ominaisuudessa todettava täytäntöönpanokelpoiseksi asetuksessa N:o 2201/2003 olevien sääntöjen mukaisesti.
- 43 Kuten asetuksen N:o 2201/2003 toisessa perustelukappaleessa korostetaan, tapaamisoikeutta koskevien päätösten vastavuoroista tunnustamista pidetään ensisijaisen tärkeänä osana Euroopan unionin oikeudellista yhteistyötä. Koska näitä päätöksiä pidetään erityisen tärkeinä, niihin sovelletaan erityistä järjestelmää. Asetuksen N:o 2201/2003 28 artiklan 1 kohdassa ja 41 artiklan 1 kohdassa nimittäin säädetään kevennetystä tai jopa automaattisesta täytäntöönpanojärjestelmästä, joka perustuu vastavuoroisen luottamuksen periaatteelle.
- 44 Tämän vastavuoroisen luottamuksen johdosta ja asetuksen N:o 2201/2003 26 artiklan mukaisesti näitä ratkaisuja ei saa niiden sisältämän asiaratkaisun osalta ottaa uudelleen tutkittaviksi.
- 45 Käsiteltävässä asiassa uhkasakon, jonka täytäntöönpanoa pääasian oikeudenkäynnissä pyydetään, on määrännyt tuomioistuin, joka on asetuksen N:o 2201/2003 nojalla toimivaltainen ratkaisemaan tapaamisoikeutta koskevan asiakysymyksen.
- 46 Pitää toki paikkansa, että, toisin kuin asetuksessa N:o 44/2001, asetuksessa N:o 2201/2003 – sen edeltäjän eli asetuksen N:o 1347/2000 tavoin – ei ole uhkasakkoa koskevia sääntöjä. Kuten Euroopan komissio kuitenkin huomauttaa, siitä seikasta, ettei tätä kysymystä käsitelty näitä asetuksia laadittaessa, ei voida päätellä, että unionin lainsäätäjän tarkoituksena olisi ollut jättää uhkasakon täytäntöönpano kyseisten asetusten soveltamisalan ulkopuolelle. Tällaisella toimenpiteellä nimittäin myötävaikutetaan näiden asetusten nojalla annettujen tapaamisoikeutta koskevien päätösten noudattamiseen, joten sillä turvataan asetuksella N:o 2201/2003 tavoiteltu pyrkimys tehokkuuteen.
- 47 Kuten tämän tuomion 35 kohdassa todetaan, pääasiassa kyseessä oleva uhkasakko on vain liitännäinen suhteessa siihen päävelvoitteeseen, joka sillä taataan, eli huoltajana olevalla vanhemmalla olevaan velvoitteeseen toimia yhteistyössä tapaamisoikeuden täytäntöönpanossa niiden sääntöjen mukaisesti, jotka asiakysymyksessä toimivaltainen tuomiovaltion tuomioistuin on määrittänyt.
- 48 Tämän uhkasakon täytäntöönpano liittyy näin ollen suoraan sekä mainitun päävelvoitteen olemassaoloon että sen noudattamatta jättämiseen.
- 49 Kun otetaan huomioon tämä yhteys, uhkasakkoa, joka on asetettu tapaamisoikeutta koskevassa päätöksessä, ei voida arvioida yksinään siten, että se muodostaisi itsenäisen velvoitteen, vaan sitä on arvioitava erottamattomasti yhdessä sen tapaamisoikeuden kanssa, jonka noudattaminen sillä taataan.
- 50 Tästä syystä kyseisen uhkasakon perimiseen on sovellettava samaa täytäntöönpanojärjestelmää kuin siihen tapaamisoikeuteen, joka sillä taataan, eli asetuksen N:o 2201/2003 28 artiklan 1 kohdassa ja 41 artiklan 1 kohdassa säädettyjä sääntöjä.
- 51 Uhkasakon täytäntöönpanojärjestelmän erottaminen tapaamisoikeutta koskevasta täytäntöönpanojärjestelmästä Suomen ja Liettuan hallitusten esittämällä tavalla sen alistamiseksi itse täytäntöönpanomenettelylle, joka asetuksen N:o 2201/2003 47 artiklan 1 kohdan mukaan tapahtuu täytäntöön panevan jäsenvaltion lain mukaisesti, merkitsisi sitä, että viimeksi mainitun valtion tuomioistuimet saisivat itse varmistua siitä, onko tapaamisoikeutta laiminlyöty.

- 52 Tällainen valvonta, joka toteutettaisiin täytäntöönpanovaltion sääntöjen mukaisesti ja joka edellyttäisi kyseisen valtion tuomioistuimen arviointia asian olosuhteista, olisi vastoin unionin lainsäätäjän tahtoa luoda kyseisellä alalla annetuille ratkaisuille yhdenmukainen ja kevennetty täytäntöönpanojärjestelmä, jossa täytäntöönpanosta vastaava tuomioistuin ei saa mitenkään sekaantua asiakysymykseen ja joka perustuu luottamukseen tuomiovaltion tuomioistuimeen sinä tuomioistuimena, joka on määritetty toimivaltaiseksi ratkaisemaan tapaamisoikeutta koskeva kysymys.
- 53 Näissä olosuhteissa kolmanteen kysymykseen on vastattava niin, että uhkasakon, jonka tuomiojäsenvaltion tuomioistuin, joka on ratkaissut tapaamisoikeutta koskevan asiakysymyksen, on asettanut kyseisen oikeuden tehokkuuden takaamiseksi, täytäntöönpanoon sovelletaan samaa täytäntöönpanojärjestelmää kuin mainitulla uhkasakolla taattua tapaamisoikeutta koskevaan päätökseen, ja tällainen uhkasakko on tässä ominaisuudessa todettava täytäntöönpanokelpoiseksi asetuksessa N:o 2201/2003 olevien sääntöjen mukaisesti.

Neljäs kysymys

- 54 Neljännellä kysymyksellään kansallinen tuomioistuin pyrkii selvittämään, ovatko ulkomaiset ratkaisut, joissa veloitetaan maksamaan uhkasakkoa, asetuksen N:o 2201/2003 puitteissa täytäntöönpanokelpoisia jäsenvaltiossa, jossa täytäntöönpanoa pyydetään, vain silloin, kun uhkasakon rahamäärä on lopullisesti vahvistettu tuomiojäsenvaltion tuomioistuimissa.
- 55 Unionin tuomioistuimelle esitetystä asiakirja-aineistosta ilmenee, että uhkasakon, jonka täytäntöönpanoa pääasiassa pyydetään, määräksi on asetettu tuomiovaltion tuomioistuimessa 1 000 euroa tapaamisoikeuden noudattamatta jättämisestä kohden ja enintään 25 000 euroa. Asiakirja-aineistosta ilmenee myös, että Belgian oikeudenkäyntimenettelystä annetun lain 1385 quater §:n mukaisesti osapuolen, jolle uhkasakko maksetaan, ei täydy pyytää tuomioistuinta määrittämään uhkasakon lopullista määrää ennen sen täytäntöönpanoa. Belgian oikeus eroaa tässä suhteessa joissakin muissa jäsenvaltioissa voimassa olevista säännöistä, kuten Suomen oikeudesta, jonka mukaan uhkasakon määräämistä vaatineen osapuolen on TpL:n 19 §:n 1 ja 2 momentin mukaisesti pyydettävä tuomioistuinta määrittämään uhkasakon lopullinen määrä ennen sen täytäntöönpanoon ryhtymistä.
- 56 Jäsenvaltioiden tätä kysymystä koskevien lainsäädäntöjen välisistä eroista mahdollisesti aiheutuvien vaikeuksien lieventämiseksi tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevan, 27.9.1968 allekirjoitetun yleissopimuksen (EYVL 1972, L 299, s. 32) 43 artiklaan sisällytettiin sääntö, jonka mukaan ulkomainen tuomio, jolla joku on veloitettu maksamaan uhkasakko, on täytäntöönpanokelpoinen täytäntöönpanosopimusvaltiossa ainoastaan, jos tuomioistuINVALTION tuomioistuin on lopullisesti vahvistanut uhkasakon määrän (ks. Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevaan yleissopimukseen sekä sen tulkintaa Euroopan yhteisöjen tuomioistuimessa koskevaan pöytäkirjaan 9.10.1978 tehtyä yleissopimusta koskeva Schlosserin selvitys (EYVL 1979, C 59, s. 71, 213 kohta)). Tämä sääntö on sisällytetty samansisältöisenä asetuksen N:o 44/2001 49 artiklaan.
- 57 Asetuksessa N:o 2201/2003 ja ennen sitä asetuksessa N:o 1347/2000 ei sitä vastoin ole vastaavanlaista sääntöä. Kuten julkisasiamies huomauttaa ratkaisuehdotuksensa 81 kohdassa, asetuksen N:o 2201/2003 yhteydessä edellytys uhkasakon maksettavaksi tuomitsemisesta ennen sen täytäntöönpanoa sopii kuitenkin hyvin yhteen tapaamisoikeuden arkaluonteisuuden kanssa.
- 58 Kuten tämän tuomion 40 kohdassa muistutetaan, tapaamisoikeus on olennainen tekijä suojeltaessa perusoikeuskirjan 24 artiklan 3 kohtaan kirjattua lapsella olevaa oikeutta ylläpitää henkilökohtaisia suhteita ja suoria yhteyksiä kumpaankin vanhempaansa, ja tämän oikeuden tärkeys on saanut unionin lainsäätäjän säätämään erityisestä järjestelmästä tätä koskevien ratkaisujen täytäntöönpanon helpottamiseksi. Tämä järjestelmä perustuu periaatteeseen jäsenvaltioiden keskinäisestä luottamuksesta

siihen, että niiden kansalliset oikeusjärjestykset kykenevät takaamaan niiden perusoikeuksien yhdenveroisen ja tehokkaan suojan, jotka on tunnustettu unionin tasolla ja erityisesti perusoikeuskirjassa (tuomio Aguirre Zarraga, C-491/10 PPU, EU:C:2010:828, 70 kohta), eikä siinä sallita tuomiovaltion tuomioistuinten antamien ratkaisujen minkäänlaista uudelleen tutkimista.

- 59 Siinä tapauksessa, että yhdessä jäsenvaltiossa myönnetyn tapaamisoikeuden haltija vetoaa tämän oikeuden noudattamatta jättämiseen ja pyytää toisessa jäsenvaltiossa täytäntöön pantavaksi uhkasakkoa, jonka lopullista määrää tuomiovaltion tuomioistuin ei ole määrittänyt, olisi asetuksella N:o 2201/2003 luodun järjestelmän vastaista sallia se, että täytäntöönpanovaltion tuomioistuin osallistuu sen lopullisen määrän määrittämiseen, joka lapsen huoltajan, jonka olisi pitänyt toimia yhteistyössä tapaamisoikeuden täytäntöönpanossa, on maksettava. Tämän summan määrittäminen nimittäin merkitsee varmistumista niistä laiminlyönneistä, joita tapaamisoikeuden haltija väittää tapahtuneen. Tällainen varmistuminen on ensiarvoisen tärkeää lapsen edun kannalta, eikä se sisällä pelkästään toteamusta siitä, kuinka monta kertaa lasta ei luovutettu, vaan myös arvioinnin näiden laiminlyöntien taustalla olevista syistä. Ainoastaan tuomiovaltion tuomioistuin, joka on asiakysymyksessä toimivaltainen, on pätevä suorittamaan tällaisen arvioinnin.
- 60 Näin ollen tällaisessa tilanteessa osapuolen, jonka eduksi uhkasakko on määrätty, on käytettävä tuomiojäsenvaltiossa tarjolla olevia menettelykeinoja saadakseen ratkaisun, jolla uhkasakon lopullinen määrä määrätään maksettavaksi.
- 61 Edellä esitetyn perusteella neljänteen kysymykseen on vastattava niin, että asetuksen N:o 2201/2003 puitteissa ulkomaiset ratkaisut, joissa veloitetaan maksamaan uhkasakkoa, ovat täytäntöönpanokelpoisia jäsenvaltiossa, jossa täytäntöönpanoa pyydetään, vain silloin, kun uhkasakon rahamäärä on lopullisesti vahvistettu tuomiojäsenvaltion tuomioistuimissa.

Viides kysymys

- 62 Kun otetaan huomioon neljänteen kysymykseen annettu vastaus, viidenteen kysymykseen ei ole tarpeen vastata.

Oikeudenkäyntikulut

- 63 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (ensimmäinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

- 1) **Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001 1 artiklaa on tulkittava siten, että mainittua asetusta ei sovelleta pantaessa jäsenvaltiossa täytäntöön toisessa jäsenvaltiossa annetussa päätöksessä määrätty uhkasakko, joka koskee oikeutta lapsen huoltoon ja tapaamisoikeutta ja joka on asetettu sen varmistamiseksi, että lapsen huoltaja noudattaa tapaamisoikeutta.**
- 2) **Uhkasakon, jonka tuomiojäsenvaltion tuomioistuin, joka on ratkaissut tapaamisoikeutta koskevan asiakysymyksen, on asettanut kyseisen oikeuden tehokkuuden takaamiseksi, täytäntöönpanoon sovelletaan samaa täytäntöönpanojärjestelmää kuin mainitulla uhkasakolla taattua tapaamisoikeutta koskevaan päätökseen, ja tällainen uhkasakko on tässä**

ominaisuudessa todettava täytäntöönpanokelpoiseksi tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta 27.11.2003 annetussa neuvoston asetuksessa (EY) N:o 2201/2003 olevien sääntöjen mukaisesti.

- 3) Asetuksen N:o 2201/2003 puitteissa ulkomaiset ratkaisut, joissa veloitetaan maksamaan uhkasakkoa, ovat täytäntöönpanokelpoisia jäsenvaltiossa, jossa täytäntöönpanoa pyydetään, vain silloin, kun uhkasakon rahamäärä on lopullisesti vahvistettu tuomiojäsenvaltion tuomioistuimissa.

Allekirjoitukset